

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
KISALTMALAR	11
GİRİŞ	13
KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMA ESERLERİ	13
A. Kaynaklar	13
B. Araştırma Eserleri	21

DÖRDÜNCÜ HAÇLI SEFERİ'NE GİDEN YOLDA BİZANS-BATI İLİŞKİLERİ: ANTEBELLUM • 25

BİRİNCİ BÖLÜM: DÖRDÜNCÜ HAÇLI SEFERİ VE İSTANBUL'UN ZAPTI • 55

Papa III. Innocentius ve Dördüncü Haçlı Seferi	55
Dördüncü Haçlı Seferi'ne Doğru	56
Venedik ve Dördüncü Haçlı Seferi	60
Haçlılar Venedik'te Toplanıyor	67
Dördüncü Haçlı Seferi Ordularının İstanbul'a Yönelmesi	72
Latinlerin İstanbul'a İlk Saldırıları ve Prens Aleksios'un İmparator İlan Edilmesi	78
Doğu-Batı Çatışması: Latinlerin İstanbul'u Ele Geçirmesi ve Yağmalaması ..	89

İKİNCİ BÖLÜM: İSTANBUL LATİN İMPARATORLUĞUNUN

KURULUŞU VE BİZANS TOPRAKLARININ PAYLAŞILMASI • 101

İmparatorluk Seçimleri	101
İmparator I. Baudouin ile Boniface de Montferrat Arasındaki Anlaşmazlıklar	106
Partitio Terrarum Imperii Romaniae (Roma İmparatorluğu Topraklarının Paylaşımı)	115
<i>Partitio Terrarum Imperii Romaniae</i> 'da İmparator I. Baudouin'e verilen topraklar:	117

<i>Partitio Terrarum Imperii Romaniae</i> 'da Venediklilere verilen topraklar:.....	119
Dördüncü Haçlı Seferi'nden Sonra Anadolu'nun Siyasi Durumu	126

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: İSTANBUL LATİN İMPARATORLUĞUNUN

BATIDAKİ DEVLETLERLE MÜNASEBETLERİ • 131

İstanbul Latin İmparatorluğu ile II. Bulgar Krallığı	
Arasındaki Siyasi İlişkiler.....	131
1204-1205 Yılları Arasında Latin-Bulgar İlişkileri	
ve Edirne Muharebesi.....	131
Bulgar Çarı Kaloyan'ın II. Trakya Seferi (1206).....	148
Bulgar Çarı Kaloyan'ın III. Trakya Seferi (1207)	154
Bulgar Çarı Boril Döneminde Latin-Bulgar İlişkileri (1207-1216)	159
İstanbul Latin İmparatorluğu ile Epiros Despotluğu	
Arasındaki İlişkiler (1204-1216)	167
İmparator Henri'nin Selanik ve Sırbistan Seferleri.....	172
Selanik Seferi (1208-1209).....	172
Sırbistan Seferleri (1214-1215).....	179

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: İSTANBUL LATİN İMPARATORLUĞUNUN DOĞUDA İZNİK BİZANS DEVLETİ'YLE SİYASİ

VE ASKERİ İLİŞKİLERİ (1204-1216) • 183

Latinlerin I. Anadolu Seferi ve Sonuçları (1204-1205).....	183
1205-1207 Yılları Arasında İstanbul-İznik İlişkileri ve	
Latinlerin II. Anadolu Seferi	190
1207-1216 Yılları Arasında İstanbul-İznik İlişkileri ve	
Latinlerin III. Anadolu Seferi	199
SONUÇ.....	217
KAYNAKLAR.....	221
EKLER.....	241
DİZİN.....	249

ÖNSÖZ

Dokuz asır boyunca birçok kez kuşatılan Bizans İmparatorluğunun başkenti İstanbul, 1204 yılında tarihte ilk kez düşman saldırıları karşısında korunaksız kalmış ve şehir Haçlılar tarafından zapt edilmiştir. Bunun neticesinde kurulan İstanbul Latin İmparatorluğu Anadolu'daki güç dengelerinin değişmesine sebep olmuştur. Bitinya ve Karadeniz bölgelerinde Bizans İmparatorluğunun vârisi olmak amacıyla İznik Bizans Devleti, Trabzon Rum İmparatorluğu gibi devletler kurulmuş; bu siyasi yapılar arasında ortaya çıkan çıkar çatışmaları Anadolu'yu merkezî otoriteden yoksun bırakmıştır. Türkiye Selçuklu Devleti ise bu merkezî otorite boşluğundan faydalanarak Antalya ve Sinop gibi önemli liman kentlerine hâkim olmuştur. Bu bakımdan İstanbul Latin İmparatorluğunun kuruluşu Anadolu ve Türk tarihi için önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir. Buna rağmen ülkemizde gerçekleştirilen tarih araştırmalarında İstanbul Latin İmparatorluğuna çok ilgi gösterilmemiştir; bu çalışmanın en büyük motivasyonunu da İstanbul Latin İmparatorluğuna dair literatürdeki boşluk oluşturmıştır.

“İstanbul Latin İmparatorluğu Tarihi - Kuruluş Devri (1204-1216)” isimli bu kitabın “Giriş” bölümünde, İstanbul'un 1204'teki zaptından önce Bizans-Batı anlaşmazlıklarının temeli anlatılarak Dördüncü Haçlı Seferi'nin arka planı aktarılmıştır.

Birinci bölümde Dördüncü Haçlı Seferi ele alınmıştır. Burada Papa III. Innocentius'un kişiliği, Dördüncü Haçlı Seferi fikrinin doğuşu, Haçlı seferi ordularının toplanması, yürütülen seferin güzergâhının

İstanbul'a çevrilmesi ve kentin ele geçirilmesi detaylı bir şekilde incelenmiştir.

İkinci bölümde, İstanbul Latin İmparatorluğunun ilk imparatoru I. Baudouin'in tahta çıkışı, Latin baronlarının toprak paylaşımı konusundaki anlaşmazlıkları, eski Bizans İmparatorluğuna ait toprakların paylaşım anlaşması ve İstanbul Latin İmparatorluğunun kuruluşundan sonra Anadolu'daki siyasi durum detaylı olarak anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, İstanbul Latin İmparatorluğunun batı sınırındaki devletlerle siyasi ve askerî mücadelesi aktarılmıştır. Söz konusu bölümde ağırlıklı olarak İstanbul Latin İmparatorluğu ve II. Bulgar Krallığının 1204-1216 yılları arasındaki siyasi ve askerî münasebetleri; gerçekleşen mücadelelerin sebepleri ve sonuçları incelenmiştir. Bunun yanı sıra imparatorluğun Epiros Despotluğu, Selanik Latin Krallığı ile olan ilişkileri ve I. Henri'nin gerçekleştirdiği Sırbistan seferlerine yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise İstanbul Latin İmparatorluğunun doğu sınırında en büyük rakibi İznik Bizans Devleti'yle 1204-1216 yıllarını kapsayan mücadeleler ele alınmıştır. Burada İznik Bizans Devleti'nin yükselişine sebep olan faktörler, Latinlerin Anadolu'da hak iddia ettikleri toprakları ele geçirme girişimleri ve neticeleri irdelenmiştir.

Bu araştırmayı tamamlamamda emeği geçen ve hayattaki en büyük destekçilerim olan annem Suna Geyik ve babam Aydın Geyik'e minnettarım, iyi ki varsınız! Akademik kariyerimde karşılaştığım her zorlukta danıştığım hocalarım Ebru Altan ve Ahmet Usta'ya; bazen tek bir Latince kelimenin çevirisi için bile saatlerce tartıştığımız Dilan Taştekin'e teşekkür ederim. Metnin revizesi için saatlerini harcayan Cansu Gül ve Salih Akın'a; aynı zamanda kitabın basım süreci için beni teşvik eden Coşkun Faik Kavala'ya teşekkür etmek istiyorum.

Süleyman Onur Geyik

İstanbul 2025

GİRİŞ

KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMA ESERLERİ

Dördüncü Haçlı Seferi ve sonrasında kurulan İstanbul Latin İmparatorluğu hakkında görgü tanıkları tarafından kaleme alınmış olan eserler yaşanmış olan sürece ışık tutmaktadır. Papa III. Innocentius'un 1198'deki Haçlı seferi çağrısıyla başlayan detaylı kaynak anlatımları 13 Nisan 1204'te İstanbul'un Haçlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra gitgide azalmıştır. Buna rağmen az sayıda da olsa Latin İmparatorluğunun 1204-1209 yılları arasındaki siyasi durumu hakkında bilgiler veren Latin ve Bizans kaynakları günümüze ulaşmıştır. 1209-1216 yılları arasında ise Akropolites'in kayıtları dışında detaylı bir anlatım mevcut değildir; söz konusu dönemle alakalı imparatorluk mektupları, Papalık kayıtları türünden belgeler araştırmaya katkı sağlamıştır.

A. Kaynaklar

Latin Kaynakları

1) Dördüncü Haçlı Seferi ve Latin İmparatorluğunun 1207'ye kadarki siyasi durumunu anlatan en önemli kaynak Geoffroi de Villehardouin'in *Conquête de Constantinople* isimli eseridir. Doğum tarihi net olarak bilinmese de 1150'den sonra dünyaya geldiği düşünülen müellif, eski Fransızcanın kadim emsallerinden birini teşkil eden eserini muhtemelen 1207 yılında

yazmış ve 1198-1207 yılları arasında gerçekleşen olayları kaleme almıştır. Dördüncü Haçlı Seferi'ne “*Champagne mareşali*” olarak katılan ve bu suretle Haçlı orduları arasında yüksek bir mevkiye sahip olan Villehardouin, seferin oluşum safhasından İstanbul'un zaptına kadar önemli müzakerelerde bulunmuş ve kritik kararların alınmasında rol oynamıştır. Bununla birlikte Villehardouin'in eserinin bazı kısımlarında anlatımının doğal akışına aykırı olarak gerçeği gizleme ve Haçlıların Zara ve İstanbul'a saldırılarını meşrulaştırma çabası gözükmemektedir. Fakat bu durum onun söz konusu döneme ait paha biçilmez bir eser ortaya koyduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

La Conquête de Constantinople isimli eserden, Dördüncü Haçlı Seferi'nde İstanbul'un ele geçirilmesinden sonra Bizans'a ait toprakların Haçlılar arasında paylaşımı, Latin İmparatorluğunun ilk imparatorunun seçimi, I. Baudouin-Boniface arasındaki anlaşmazlıklar, İstanbul Latin İmparatorluğu ile II. Bulgar Krallığının Kaloyan dönemine kadar olan siyasi ve askeri ilişkiler, Latinlerin 1204 sonbaharında Anadolu'ya geçişleri ve İznik hâkimi Theodoros Laskaris ile olan mücadeleler bağlamında faydalanmış bulunmaktayız.¹

2) *Histoire de l'Empereur Henri* isimli eser ise İmparator Henri'nin yakınında bulunan Henri de Valenciennes (ö. 1210 sonrası) adında bir din adamı tarafından yazılmıştır. 1208-1209 yılları olaylarını anlatan bu eser, Villehardouin'in eserinin devamı olarak nitelendirilmekle birlikte Villehardouin'in eseri 1207 sonbaharında nihayete ererken Henri de Valenciennes'in yapıtı 1208

Geoffroi de Villehardouin, “Konstantinopolis'in Fethi”, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, çev. Ali Berktaş, İstanbul 2016, s. 1-150. Villehardouin'in eseri ve yaşamıyla ilgili tetkikler için bkz. Colin Morris, “Geoffroi de Villehardouin and the Conquest of Constantinople”, *History*, C: LIII, sy. 177 (1968), s. 24-34. Krş. Marianne Ailes, “Geoffrey of Villehardouin”, *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, ed. Graeme Dunphy, C: I, Leiden-Boston 2010, s. 684-685.

yazıyla başlamaktadır. Dolayısıyla arada yaklaşık yedi aylık bilinmeyen bir dönem vardır. Henri de Valenciennes, eski Fransızca kaleme aldığı eserinde 1208 yılında Bulgar Çarı Boril ile İstanbul Latin İmparatoru Henri'nin mücadelelerini ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. Özellikle Latinlerin 1208 yılında Filibe'de Bulgarlar karşısında zafer kazandığı savaşla ilgili en önemli kaynaktır. Bununla birlikte 1208-1209 yılları arasında Selanik'te çıkan isyan üzerine İmparator Henri'nin Selanik seferine ilişkin kayıtları da oldukça önemlidir.²

3) Dördüncü Haçlı Seferi ve Latin İmparatorluğunun kuruluşuyla ilgili bir başka Latin kaynağı Robert de Clari'nin *La Conquête de Constantinople* isimli eseridir. Haçlı seferine lordu Pierre de Amiens'in komutasında katılan Clari, Villehardouin ile mukayese edildiğinde ordu içinde sıradan bir şövalyedir. Bu durum onun ordunun üst kademelerinde alınan kararları ayrıntılı bir şekilde aktarmasını engellemiştir. Clari'nin sıradan bir şövalye olarak kaleme aldığı anlatısının özelliklerinden biri, ordudaki asiller ve ileri gelenlerden ziyade daha alt kademedeki diğer katılımcıların sefere nasıl baktığını ve onların bu sırada yaşadıklarını yansıtmasıdır. Bu yönüyle Villehardouin'in eserinden ayrılan *La Conquête de Constantinople*, olaylar karşısında farklı bakış açıları sunarak Villehardouin'in anlatımında eksik kalan yönleri bir bakıma tamamlamıştır. Dördüncü Haçlı Seferi'nin katılımcılarıyla başlayan eser, seferin akıbetine ilişkin detaylı bir anlatım sunmaktadır. Bunun dışında, seferin bir sonucu olarak tesis edilen Latin İmparatorluğunun 1204-1205 yıllarına dair önemli bilgiler içermektedir. Clari, 1205 senesinde İstanbul'dan ayrılarak

² Henri de Valenciennes, "İmparator Henri Tarihi", *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, çev. Ali Berkay, İstanbul 2016, s. 153-211. Ayrıca bkz. Peter S. Noble, "Henri de Valenciennes", *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, ed. Graeme Dunphy, C: I, Leiden-Boston 2010, s. 765-766.

ülkesine dönmüştür. Bu sebeple 1205-1216 yılları arasındaki hadiselerin kısa bir şekilde anlatıldığı bölümde hatalı anlatımlar mevcuttur.

Robert de Clari'nin İstanbul'a gerçekleştirilen birinci ve ikinci saldırıyla ilgili aktardığı detayları, İstanbul'un zaptından sonra ganimetin adaletsiz bir şekilde paylaştırılmasına ilişkin kayıtları, I. Baudouin'in taç giyme törenine dair tafsilatlı anlatımı yazarı çağdaşlarından ayırmaktadır. Bunun yanında Clari ve eserinin en önemli özelliği İstanbul'un zaptından sonra şehrin zenginliğini, yapılarını, kutsal emanetlerini detaylı bir şekilde anlatmasıdır.³

4) Alfred J. Andrea'nın Dördüncü Haçlı Seferi hakkında bilgi veren kronik, mektup ve arşiv vesikalarının seferle ilgili kısımlarını İngilizceye tercüme edip notlandırmak suretiyle yayımladığı *Contemporary Sources for the Fourth Crusade* adlı çalışması sıklıkla müracaat edilen önemli bir toplu kaynak neşridir. Söz konusu eserde Papa III. Innocentius'un Haçlılarla yazışmaları İngilizceye tercüme edilmiştir. Andrea'nın toplamda 41 adet mektubu incelediği bu çalışması Papa III. Innocentius'un Haçlı seferine bakışını, Haçlıların Zara ve İstanbul kuşatmalarından sonra kendilerini haklı çıkarma çabasını ve söz konusu askerî harekâtlara papanın tepkisini göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir.⁴

5) *Contemporary Sources for the Fourth Crusade* adlı çalışmada Andrea, Dördüncü Haçlı Seferi'ne katılan din adamlarının ve

³ Robert de Clari'nin *La Conquête de Constantinople* isimli eseri Beynün Akyavaş tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (Robert de Clari, *İstanbul'un Zaptı* (1204), TTK, Ankara 1994). Fakat bu tercüme Clari'nin orijinal eserinin tamamı değildir; burada sadece İstanbul'un zaptıyla ilgili olan muhtelif kısımlar tercüme edilmiş, yazarın diğer aktarımlarına yer verilmemiştir. Bu sebeple çalışmada eserin İngilizce tercümesi kullanılmıştır: Robert de Clari, *The Conquest of Constantinople*, İng. çev. Edgar Holmes McNeal, New York 2005.

⁴ "The Registers of Innocent III", *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, çev. ve haz. Alfred J. Andrea, Leiden-Boston 2008, s. 7-176.